

1

Λιοχώρι

Αν κάποια στιγμή γεννιόταν μέσα σου η ανάγκη να βρεθείς κοντά στο Θεό, να προσευχηθείς και να γαληνέψεις, πολλοί θα σε συμβούλευαν να ανέβεις στο μοναστήρι της Παναγιάς. Και το καλύτερο διάστημα για να το κάνεις αυτό ήταν το καλοκαίρι, καθώς το χειμώνα τα βουνά ήταν γεμάτα χιόνι, την άνοιξη συχνά πλημμύριζε το ποτάμι, και οι βροχές του φθινοπώρου έφερναν κατολισθήσεις. Όμως το καλοκαίρι ήταν σκέτη μαγεία να περπατήσεις ως εκεί.

Δύο μικρά χωριά βρίσκονταν κοντά, χαμένα ανάμεσα στους λόφους, το Λιοχώρι και ο Ακρόλιθος. Κόκκινες στέγες, ασπρισμένοι τοίχοι, πλακόστρωτα δρομάκια. Σαν ζωγραφισμένα ήτανε. Τόσο ήρεμα, ξεχασμένα από το χρόνο, λησμονημένα από τους ανθρώπους. Ασφαλώς τίποτε δε θα συνέβαινε σ' αυτά, όλα ίδια, απaráλλαχτα, η κάθε μέρα μετά την άλλη, σαν να ήταν η ίδια μέρα.

Ήσυχος τόπος το Λιοχώρι, κουρνιασμένο στην κοιλάδα, δεν το άγγιζαν ο χρόνος και η εξέλιξη. Η ζωή των κατοίκων δεν ήταν καλή ή κακή. Ήταν η δική τους ζωή, με σχετική αυτονομία και αυτάρκεια. Ακόμα κι αν κάτι τους έλειπε, υπήρχε πάντα ο μπακάλης, που κατέβαινε με την άμαξά του στην πόλη και έφερνε από κει καθετί που μπορεί να χρειαζόντουσαν.

Σε λίγα χρόνια ίσως να ερχόταν και ο ηλεκτρισμός στον τόπο τους.

Έτσι τους είχε πει ο πρόεδρος, ο Αριστοτέλης, όταν επέστρεψε από την πόλη την τελευταία φορά. Και τότε θα πατούσαν ένα κουμπί και θα φωτιζόνταν τα σπίτια τους, χωρίς κόπο, χωρίς λάμπες πετρελαίου και κεριά. Μάλιστα, αν όλα πήγαιναν καλά, θα έβαζαν και μερικούς γλόμπους στους κεντρικούς δρόμους του χωριού, για να μπορούν να κυκλοφορούν τη νύχτα δίχως να φοβούνται τα μαύρα σκοτάδια.

«Δεν είναι το σκοτάδι πρόβλημα, πρόεδρε...» πετάχτηκε από δίπλα ο Παναγής.

Κάθονταν όλοι στο μοναδικό καφενείο του χωριού. Στη μέση, γύρω από τη στρόγγυλη σόμπα όπου τριζοβόλουσε η φωτιά, οι προεστοί. Σκορπισμένοι στα τραπέζια και μοιρασμένοι σε παρέες οι υπόλοιποι άντρες, και στην άκρη, για να μην ακούγονται οι κουβέντες τους, οι νέοι του χωριού.

«...Δεν είναι το σκοτάδι πρόβλημα. Φτιάξε εσύ τους δρόμους για να μη σκοντάφουμε στις πέτρες κι εγώ περπατώ και χωρίς φως.»

Ο πρόεδρος σήκωσε το φρύδι του και τον κοίταξε αυστηρά. «Θα φτιαχτούν και οι δρόμοι, Παναγή. Με τη βοήθεια του Θεού -κι αν πληρώνετε όλοι τα κοινοτικά τέλη-, και τους δρόμους θα φτιάξω και το ηλεκτρικό θα φέρω.»

Αυτό ήταν ύπουλο χτύπημα. Ο Παναγής κοίταξε το άδειο ποτήρι του και έκανε νόημα στον Θόδωρο να του φέρει κρασί. Το ήξερε πως αυτόν στόχευε το τσουχτερό υπονοούμενο. Άναψε τσιγάρο, κοίταξε έξω το σκοτάδι που είχε αρχίσει να πέφτει και χαιρέτησε τον παπά που μπήκε.

«Μίκρυνε πολύ η μέρα, παπα-Γεράσιμε.»

Ο παπάς κάθισε στην παρέα τους. «Έρχονται σιμά και τα Χριστούγεννα, Παναγή. Άγιος Ανδρέας αύριο. Άρχισε να πέφτει και το πρώτο χιόνι.»

Στην απέναντι γωνιά του καφενείου καθόταν η νεολαία του χωριού.

«Πού λέτε να μαζευτούμε φέτος για χαρτιά;» ρώτησε ο Μηνάς. Ο Λουκάς έριξε μια ματιά προς τους μεγάλους και τον σκουνηξε ελαφρά με τον αγκώνα του. «Σιγότερα, καημένε. Θέλεις να μας πάρουν χαμπάρι;»

Ο Νικόλας χαμήλωσε τη φωνή του. «Εγώ λέω να πάμε πάλι στην κυρα-Αθηνάς. Μία από αυτές τις μέρες θα πάω να συνεννοηθώ μαζί της.»

Ο Αναστάσης τού έριξε μια κλοτσιά κάτω από το τραπέζι. «Τι λες, μωρέ; Με τον μπακλαβά που μας κέρασε πέρσι μ' έπιασε πονόκοιλος για τρεις μέρες. Μαύρη Πρωτοχρονιά έκανα.»

Έβραλαν τα γέλια, κι ο πρόεδρος με τον παπά γύρισαν να τους κοιτάξουν.

«Βγάλτε τον σκασμό, μωρέ» μουρμούρισε ο Λουκάς. «Αλήθεια, πόσων χρόνων είναι η θεία-Αθηνά; Τα έχει καβατζάρει τα ογδόντα;»

Ο Αναστάσης σήκωσε το ποτήρι του σκεφτικός. «Μπορεί να είναι και παραπάνω. Πρέπει να κοντεύει τα εκατό. Ίσως και να τα πέρασε. Αρβαντίτσοσα, βλέπεις... Γερό κόκαλο. Κουρκουλούκι¹ σκέτο...»

Στο μπακάλικο, ο Έκτορας έγραφε στο τετράδιο. Μια ριπή αέρα έβγαλε τον καπνό από το πορτάκι της σόμπας. Ο Έκτορας πνίγηκε, έντονος βήχας τον έπιασε κι άνοιξε την εξώπορτα του μαγαζιού, κάνοντας το κουδουνάκι που ήταν κρεμασμένο πάνω της να ηχήσει απαλά μέσα στη σιγαλιά. Τα ξύλινα σκαλοπάτια πίσω του έτριξαν καθώς κατέβαινε η γυναίκα του. Πλησίασε και τον αγκάλιασε.

«Φτάνει, Έκτορα!» τον μάλωσε τρυφερά. «Κλείσε κι έλα να φάμε.»

«Λίγο ακόμη μου 'μεινε, Αμαλία. Τις παραγγελίες σημειώνω.»

Η γυναίκα έκλεισε την πόρτα. «Θα σε βοηθήσω για να τελειώσεις πιο γρήγορα. Αποτέλειωσε εσύ τις παραγγελίες και θα τακτοποιήσω εγώ το μαγαζί.»

Ο Έκτορας έσκυψε και πάλι πάνω από το τετράδιο. Η Αμαλία σκούπισε, σφουγγάρισε, έδεσε προσεκτικά τα σακιά με τα όσπρια

¹ Σκιάχτρο στα θρακιώτικα (Σ.τ.Ε.)

και το αλεύρι, σκέπασε τους τενεκέδες. Έριξε μια ματιά προς τον άντρα της, αλλά εκείνος ακόμη έγγραφε. Έτσι, πήρε ένα πανί και άρχισε να ξεσκονίζει τα ράφια, κάνοντας περισσότερο θόρυβο απ' όσο ήταν απαραίτητο για μια τέτοια δουλειά. Ο Έκτορας σήκωσε το κεφάλι, την κοίταξε και χαμογέλασε. Ήταν όμορφη γυναίκα, με μακριά καστανόξανθα μαλλιά, σκούρα μάτια, σφιχτό μα λίγο ασθενικό σώμα και αεικίνητα χέρια, που πάντα ήθελαν να καταπάνονται με κάτι.

Η Αμαλία άφησε το πανί, πέρασε πίσω από τον πάγκο και έσκυψε πάνω από το τετράδιο διαβάζοντας μεγαλόφωνα: «Ζάχαρη, καφές, βούτυρο, μέλι, αλεύρι, ρύζι, μπαχαρικά, κανέλα και γαρίφαλο για τα γλυκά, αλάτι... Χμ, βλέπω πως δεν ξέχασες τίποτε. Μα... θα μου φέρεις κι εμένα κάτι;»

Ο Έκτορας έκλεισε το τετράδιο με τις παραγγελίες, το έβαλε στο συρτάρι και τράβηξε αυτό με τα βερρεσέδια. «Και σαν τι θα ήθελες;»

«Ένα καινούριο σάλι για τις γιορτές.»

«Θα έχεις το ωραιότερο που θα βρω. Μεταξωτό και κόκκινο, θα λάμπει στο φως των κεριών... Μα εσύ θα αστράφτεις περισσότερο...»

Η Αμαλία γέλασε. «Ψεύτη! Τέλειωνε όμως. Θα κρυώσει η σούπα.»

Ο Έκτορας γύρισε άλλη μια σελίδα. «Κοίτα εδώ... Η κυρα-Άννα έφτασε κιόλας τις τέσσερις λίρες. Τι να κάνω;»

Η Αμαλία πήρε το μολύβι και σημείωσε κάτι στο χαρτί.

«Το έκανες δύο λίρες; Είναι μεγάλη η διαφορά.»

«Τέσσερα ορφανά βαστά στα χέρια της. Ας τη βοηθήσουμε λίγο.»

Εκείνος διόρθωσε ξανά το ποσό και της έπιασε το χέρι. «Τώρα η Άννα μάς χρωστά μονάχα μία λίρα. Αλλά για χατίρι σου και μόνο...» Της φίλησε το χέρι και το κράτησε στο στήθος του. «Θέλεις κάτι άλλο;»

«Μην ξεχάσεις τα τετράδιά μου. Τέλειωσαν σχεδόν.»

Ο Έκτορας την αγκάλιασε και την τράβηξε προς τη σκάλα.

«Κιόλας; Δεν κουράστηκες να κρατάς ημερολόγιο;»

Η Αμαλία ξεφύσησε κεφάλτα. «Δεν έχω ανάγκη να καταγράψω

τις μέρες. Και δεν ξεχνώ ποτέ ημερομηνίες σαν κάποιους άλλους, καλή ώρα...»

Το υπονοούμενο ήταν για τον άντρα της, που δεν της ευχόταν ποτέ για τα γενέθλιά της τη μέρα που έπρεπε. Παρά μόνο για να εξιλεωθεί, το έκανε συνεχώς για πολλές μέρες αργότερα. Εκείνος χαμογέλασε κρυφά μέσα στο σκοτάδι. *Επίτηδες* το ξεχνούσε. Αν της ευχόταν μια φορά, αυτό θα ήταν και τέλος. Όμως έτσι είχε την ευκαιρία να της εύχεται κάθε μέρα. Τι όμορφα που θα ήταν αν όλοι γιόρταζαν τις μέρες που δεν είχαν γιορτή! Κάπως έτσι όπως σ' εκείνο το βιβλίο που του διάβασε η Αμαλία. Μιλούσε για ένα κορίτσι, την Αλίκη, που βρέθηκε σ' ένα θαυμαστό κόσμο όταν έπεσε σε μια τρύπα ακολουθώντας ένα λαγό που μιλούσε, φορούσε ρεντιγκότα και έπινε τσάι γιορτάζοντας τα *όχι γενέθλιά του*. Και τα γιόρταζε κάθε μέρα, εκτός από μια μέρα του χρόνου, που γιόρταζε τα γενέθλιά του! Του Έκτορα του είχε φανεί τόσο αστειό και συναρπαστικό. Όλοι οι άνθρωποι θα έπρεπε να γιορτάζουν κάθε μέρα του χρόνου – έτσι, χωρίς λόγο.

Ο Έκτορας θα μπορούσε να ζήσει χωρίς πολλά πράγματα, όμως σίγουρα δε θα ζούσε στιγμή δίχως την Αμαλία. Μερικές φορές ευχόταν να πεθάνει πρώτος, καθώς δε θα άντεχε να τη χάσει από κοντά του. Αλλά δεν ήξερε αν κι ο ίδιος ο θάνατος θα κατάφερνε να τον κρατήσει μακριά της.

«Κι αν δεν κρατάς ημερολόγιο, τότε τι γράφεις με τόση προσήλωση;»

Η αναφορά σε ημερολόγιο ήταν ό,τι περισσότερο μπορούσε να σκεφτεί ο Έκτορας για τις γυναίκες που έγραφαν. Ούτε που του περνούσε από το μυαλό πως έκαναν κάτι άλλο κρατώντας το μολύβι, εκτός ίσως από το να ζωγραφίζουν. Η Αμαλία τα έκανε και τα δύο. Έγραφε και σκιτσάριζε με τα μολύβια χιονισμένα βουνά, τα ασημένια νερά του ποταμού, αλλά και άγρια άλογα, ελάφια και λύκους με κίτρινα μάτια. Και μια φορά ζωγράφισε και τον ίδιο. Και ήταν ολόιδιος, μα πιο όμορφος. Δεν μπορούσε να πει με σιγουριά τι άσχημο αφαιρούσε αποπάνω του ή τι γοητευτικό τού

προσέθετε, όμως έδειχνε αλλόκοτα μεγαλοπρεπής, εντυπωσιακός και ήρεμος, έτσι όπως είχε γύρει να κοιμηθεί κάτω από ένα δέντρο, καθώς το χιόνι σωριαζόταν τριγύρω. Ζωντανός και νεκρός μαζί. Είχε βάλει το χαρτί στο συρτάρι στον πάγκο του μαγαζιού και μερικές φορές το τραβούσε έξω αργά το βράδυ και το κοίταζε για ώρα. Τον τρώμαζε, όμως του άρεσε κιόλας η μορφή του έτσι. Ακίνητος, κατάλευκος -λες και ήταν καμωμένος από πάγο-, ασάλευτος και αιώνιος, έτσι όπως θα τον θωρούσε εκείνη αν σήμερα ή αύριο έπεφτε νεκρός. Και πιο πολύ τον ικανοποιούσε -μια παράξενη, μακάβρια χαρά- η θλίψη που θα ένιωθε και ο πόνος που θα τη σπάραζε, καθώς θα τον νόμιζε ολότελα χαμένο.

«Κι αν δεν κρατάς ημερολόγιο, τότε τι γράφεις;»

Η Αμαλία στάθηκε στην κορυφή της σκάλας κι έπιασε το χειρούλι της πόρτας. «Ιστορίες...» του απάντησε αινιγματικά.

Κάτω, τα ποντίκια, που κατάφερναν να επιβιώνουν παρ' όλες τις φάκες, περίμεναν να γίνει ησυχία και μετά άρχισαν να κόβουν βόλτες τριγύρω ψάχνοντας για πεσμένα όσπρια ή για κανένα κομμάτι τυρί. Αργότερα, όταν θα έβαζε ο Έκτορας τη γάτα μέσα, θα χώνονταν ξανά στις τρύπες τους. Αλλά τώρα ήταν οι μοναδικοί άρχοντες στο βασίλειο του έρημου και σιωπηλού μαγαζιού.

Στην πλατεία του χωριού με τον κωνικό, μαρμάρινο μονόλιθο στη μέση -τιμή και μνήμη στους νεκρούς των πολέμων- μια παρέα πιτσιρικά κάθονταν ακόμη στο πεζούλι.

Ο Πέτρος γύρισε και κοίταξε την ομήγυρη με περισπούδαστο ύφος. «Κι εγώ σας λέω πως *υπάρχουν* καλικάντζαροι. Βγαίνουν κάθε χρόνο για το Δωδεκάμερο και φεύγουν πάλι με τα Φώτα.»

«Και πού πάνε;» Η Πραξία τύλιξε πιο σφιχτά τη ζακέτα γύρω της. Κρύωνε, αλλά δεν ήθελε να πάει μέσα.

Ο αδερφός της, ο Θωμάς, την έσπρωξε. «Χαζή! Κάτω από τη γη πάνε.»

«Και τι έχει κάτω από τη γη;» επέμενε η Πραξία.

«Ένα μεγάλο δέντρο, με κορμό μεγάλο όσο όλη η πλατεία.

Κρατούν τσεκούρια και προσπαθούν να τον κόψουν. Σ' αυτό το δέντρο ακουμπά η γη κι όταν καταφέρουν να το κόψουν, τότε θα γκρεμιστεί και θα πεθάνουμε όλοι.»

Η Πραξία φοβήθηκε. «Δε θέλω να πεθάνω...»

Ο Πέτρος αγανάκτησε με τον Θωμά, που τρομοκρατούσε την αδερφή του για να σπάσει πλάκα. «Δεν πρόκειται να πεθάνεις, Πραξία. Τις γιορτές, που οι καλικάντζαροι ανεβαίνουν πάνω για να μπουν στα σπίτια από τις καμινάδες και να φάνε τα γλυκά, το δέντρο θρέφει και πάλι και γίνεται πιο γερό.»

Ο Σωτήρης έριξε μια ματιά προς το σπίτι του, κοιτάζοντας αν φάνηκε η μάνα του στην πόρτα για να τον γυρέψει. «Δεν τρώνε μόνο γλυκά. Ανακατώνουν και το αλεύρι με τη στάχτη. Πέρυσι εμάς μας μουτζούρωσαν και το καλό τραπεζομάντιλο. Η μάνα μου θύμωσε πολύ όταν το είδε.»

Τον Θωμά τον απασχολούσε άλλο θέμα, πιο σοβαρό και υπαρκτό. «Το σχολείο πότε θα κλείσει; Βαρέθηκα πια. Περισσότερο ξύλο μου δίνει η δασκάλα παρά ο μπαμπάς μου.»

«Αν διάβαζες και λίγο, καημένε, δε θα σε βίτιζε κάθε μέρα» είπε γελώντας ο Σωτήρης. «Την παραμονή θα κλείσει» συνέχισε. «Το πρωί. Μετά, κατά το μεσημέρι, θα βγούμε για τα κάλαντα. Φέτος θα πάρω και το φανάρι. Εσείς, Πραξία, θα φέρετε πευκόκλαδα;»

Το κορίτσι κούνησε χαρούμενα το κεφάλι. «Ναι. Θα τα στολίσω με καρύδια και την κόκκινη κορδέλα μου.»

Ο Πέτρος έγενεψε κι εκείνος καταφατικά. «Κι εγώ θα φέρω το μεγάλο τενεκεδάκι από το βούτυρο, για να βάζουμε τα φιλέματα και τις καραμέλες.»

Η προοπτική των χριστουγεννιάτικων καλάντων ενθουσίαζε τον Σωτήρη, όχι όμως τόσο που να μη σκέφτεται και τα πρακτικά θέματα. «Ναι, αλλά να το πλύνεις φέτος. Πέρυσι όλα κολλούσαν από το βούτυρο» είπε γελώντας.

«Εγώ πάλι λέω...» ξεκίνησε να λέει ο Θωμάς, αλλά η θυμωμένη φωνή της μάνας του ακούστηκε δυνατή μέχρι την πλατεία.

«Ευπραξιά! Θωμά! Σπίτι γρήγορα! Έτοι και γυρίσει ο πατέρας σας από το καφενείο και σας βρει να κάθεστε ακόμη έξω, αλίμονο σας!»

Η κυρα-Ευτέρπη στεκόταν στην πόρτα και περίμενε με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος. Τα δυο αδέρφια πετάχτηκαν στη στιγμή και άρχισαν να τρέχουν αλαφιασμένα.

«Καληνύχτα!»

Σηκώθηκαν και οι υπόλοιποι. Ήταν το σύνθημα πως η βραδιά τέλειωσε.

«Άντε, πάμε κι εμείς. Έβγαλε κρύο.»

Στην έρημη πλατεία έμειναν μόνο οι σκιές, καθώς ο αέρας δυνάμωνε και το χιόνι πήρε να πυκνώνει πάνω απ' το χωριό.

Η Άννα έριξε ένα ξύλο στη φωτιά. Δε θα νικούσε το κρύο που έμπαινε από τις χαραμάδες του ξύλινου πατώματος, αλλά θα μετρίαζε κάπως την έντασή του. Αύριο θα έπρεπε να βγει οπωσδήποτε για ξύλα. Το πρώτο χιόνι είχε αρχίσει να πέφτει, και η Άννα ήταν ανάγκη να σωριάσει όσο περισσότερα γινόταν στην αποθήκη, γιατί το χιόνι και το κρύο δεν αστειεύονταν εδώ πάνω. Κι έπρεπε να κάνει όσο περισσότερη οικονομία μπορούσε. Καλύτερα να άναβε τη σόμπα κατά το μεσημέρι που γύριζαν τα παιδιά από το σχολείο. Το μωρό, ούτως ή άλλως, το είχε πάντα τυλιγμένο με την κουβέρτα του.

Κατέβασε το τσάι από τη σόμπα και φώναξε τα παιδιά.

«Δημήτρη, Ξένια, Βαγγέλη, ελάτε! Το τραπέζι είναι έτοιμο.»

Τα παιδιά υπάκουσαν αμέσως. Η Άννα πήρε το μωρό στην αγκαλιά της, κάθισε και τους έβαλε τσάι στα φλιτζάνια. «Από μια κουταλιά ζάχαρη, παιδιά!» τα προειδοποίησε με αυστηρότητα. «Να φτάσει για απόψε και για αύριο. Έχω πολλές δουλειές και δεν ξέρω αν θα προφτάσω να πάω στον μπακάλη. Αλλιώς θα πρέπει να το πίνετε σκέτο.»

«Δεν μπορώ να το πω αν δεν είναι γλυκό» γκρίνιαξε ο Δημήτρης.

«Τότε να πας για ύπνο νησιτικός» τον επέπληξε η μάνα του.

Η Πολυξένη ήταν πάντα υποχωρητική και αγαπούσε τον μεγάλο αδερφό της. Έτσι, έσπευσε να προλάβει έναν καβγά ανάμεσά τους. «Δεν πειράζει. Πάρε από τη δική μου. Εγώ το πίνω και με λιγότερη.»

Η Άννα έριξε σκέτο τσάι στο δικό της φλιτζάνι και στέναξε μέσα της. Ο αέρας δυνάμωσε και τα παραθύρια έτριξαν. Ο Βαγγελάκης ανατρίχιασε.

«Μαμά, κάνει πολύ κρύο. Να αφήσουμε αναμμένη τη σόμπα το βράδυ;»

Η Άννα έκλεισε τα μάτια για μια στιγμή και μετά φόρεσε και πάλι την αυστηρότητα στο πρόσωπό της. «Δε γίνεται. Αν πεταχτεί καμιά σπίθα έξω, θα πάρουμε φωτιά και θα καούμε προτού καν το καταλάβουμε.»

«Σε παρακαλώ! Θα κοιμηθώ δίπλα να την προσέχω.»

«Ούτε να σου περάσει από το μυαλό κάτι τέτοιο! Θα έρθετε όλοι μαζί στο δικό μου το κρεβάτι. Άλλωστε, μόλις κοιμηθούμε, δε θα μας νοιάζει αν κάνει κρύο.» Σηκώθηκε και έβαλε το μωρό στο κρεβάτι. «Δημήτρη, μη χασομερήσετε αύριο το μεσημέρι μετά το σχολείο. Οι μικροί θα κρατήσουν το μωρό κι εμείς θα πάμε στο βουνό να κατεβάσουμε ξύλα.»

Ο γιος της την κοίταξε με αγανάκτηση. «Μα, μαμά, θα προλάβω να γυρίσω για τα απογευματινά μαθήματα;»

«Δεν έχει “μα”! Αν επιστρέψετε αμέσως και χωρίς καθυστέρηση, προλαβαίνουμε να πάμε και να έρθουμε. Δε χάθηκε ο κόσμος αν αργήσεις και λίγο.»

«Η δασκάλα θέλει να είμαστε εκεί προτού χτυπήσει το καμπανάκι. Και πρέπει να προφτάσω να πλυθώ. Θα με βάλει τιμωρία αν με δει βρόμικο και...»

Η μάνα του στάθηκε μπροστά του και σταύρωσε τα χέρια. «Κι εγώ μπορώ να σε βάλω τιμωρία. Όχι να γράψεις εκατό φορές “Δε θα αργήσω άλλη φορά στο σχολείο και δε θα ξαναπάω άπλυτος”, αλλά να ανεβάζεις εσύ τα ξύλα από την αποθήκη όλο το χειμώνα και να πίνεις πάντα το τσάι σου σκέτο. Τι λες;»

Ο Δημήτρης δεν είπε τίποτε. Μουρμούρισε κάτι αδιευκρίνιστο μέσα από τα δόντια του και πήρε να γδύνεται για να ξαπλώσει. Ο Βαγγέλης πέταξε τα ρούχα του στην καρέκλα και χώθηκε κάτω από τα σκεπάσματα προσπαθώντας να κρατήσει τη ζέστη κοντά του, προτού δραπετεύσει από τις χαραμάδες και τις ρωγμές. Η μάνα του έστρωνε κιλίμια χάρω και κρεμούσε βαριά καλύμματα στα παράθυρα, αλλά τις παγωμένες νύχτες μπορούσες να τα δεις να αναδύονται από τον αέρα, σαν πανιά ιστιοφόρου.

Η Πολυξένη έπλυνε τα φλιτζάνια, στέγνωσε τα χέρια της και κοίταξε τη μάνα της, που στο μεταξύ είχε σκεπάσει τα αγόρια και το μωρό και σκούπιζε το πάτωμα.

«Μαμά...»

«Ναι, κόρη μου;»

Το κορίτσι έλυσε τα κοτσίδα και χτένισε τα μαλλιά του με τα δάχτυλά του για να τα ξεπλέξει. Ήταν μικροκαμωμένο και μελαχρινό παιδί, με παράξενα πράσινα μάτια που έμοιαζαν να λάμπουν πάνω στο αδύνατο και χλομό πρόσωπό του.

«Μαμά, πότε θα μου πάρεις καινούρια παπούτσια; Αυτά ξεχαρβαλώθηκαν πια και δε θέλω να τα ξαναφορέσω στο σχολείο. Βγαίνουν από τα πόδια μου και η δασκάλα μου είπε πως δε θέλει να με ξαναδεί σ' αυτά τα χάλια.»

Η Άννα έσφιξε τα χείλη της, αλλά συνέχισε να σκουπίζει χωρίς να σηκώσει το κεφάλι. «Σου είπα να τα προσέχεις. Όμως εσύ τα έσερνες όλο το καλοκαίρι στο ποτάμι και στα βράχια. Θα συνεχίσεις να τα φοράς μέχρι να κατέβω στην πόλη. Να κάνεις υπομονή και να μην παραπονιέσαι.»

«Πότε θα κατέβεις στην πόλη;»

«Τα Χριστούγεννα.»

«Αργούν ακόμη.»

«Θα έρθουν πιο γρήγορα απ' όσο φαντάζεσαι. Μόλις πληρωθώ από τον κυρ-Αργύρη τα μεροκάματα, θα πάρω παπούτσια σε όλους σας.»

«Κι ένα φουστάνι. Αυτό μου κόντυνε πολύ.»

«Δε χρειάζεσαι καινούριο φουστάνι. Αν κόντυνε, μπορώ μια χαρά να σου ράψω από κάτω ένα μισοφόρι και να το φέρω στο ύψος που πρέπει.»

«Θα δείχνει παράταιρο.»

Η μάνα της πήρε το φαράσι για να μαζέψει τα σκουπίδια. «Θα δείχνει απλώς μακρύτερο. Σταμάτα την γκρίνια και πήγαινε να ξαπλώσεις.»

Τα μάτια της Πολυξένης βούρκωσαν. Μπορεί να ήταν μικρή, αλλά καταλάβαινε περισσότερα απ' όσα θα ήθελε ή, ίσως, θα έπρεπε. Τον τελευταίο ενάμιση χρόνο, από τότε που έφυγε ο μπαμπάς και δεν ξαναγύρισε, τα πράγματα δυσκόλεψαν πολύ. Και η μάνα τους έγινε απότομη, σκληρή, θύμωνε και οργιζόταν ακόμα και με το αυτονόητο.

«Αργούν ακόμη τα Χριστούγεννα...» ψέλλισε με απογοήτευση. «Δε γίνεται να καθίσω στο σπίτι και να σε βοηθώ μέχρι να πάρουμε παπούτσια;»

Δεν την ένοιαζαν τόσο τα κοροϊδευτικά γέλια των παιδιών, όμως η δασκάλα ήταν αυστηρή και την τελευταία φορά τής είχε μιλήσει άσχημα μπροστά σε όλη την τάξη και την είχε κάνει να κλάψει.

«Στο σχολείο θα πας έστω και με το ζόρι! Δεν έχουν καμιά σημασία αυτά που φοράς, αλλά εκείνα που μαθαίνεις. Τα πρώτα αλλάζουν με τα χρόνια και τις εποχές. Τα δεύτερα τα κουβαλάς μαζί σου μια ολόκληρη ζωή.»

Η μικρή μαζεύτηκε. «Καλά, μαμά. Πάω να ξαπλώσω.»

«Έβαλα τα αγόρια από την κάτω πλευρά. Εσύ ξάπλωσε από μέσα και πρόσεχε μην ξυπνήσεις το μωρό. Μόλις τελειώσω, θα 'ρθω κι εγώ.»

Μαντάλωσε την πόρτα, έριξε λάδι στο καντήλι και έσβησε βιαστικά τη λάμπα. Το πετρέλαιο ήταν λιγοστό και ακριβό. Έπρεπε να το προσέχει σαν τα μάτια της για να μη σωθεί. Έριξε μια ματιά στα παιδιά, που είχαν αποκοιμηθεί, και κάθισε στο τραπέζι. Έπιασε σφιχτά με τα χέρια το κεφάλι της και στέναξε.

Τι θα κάνω, Παναγία μου;

Ο αναστεναγμός βγήκε από την ψυχή της και τα δάκρυα που φύσκωναν μέσα της τόση ώρα έφτασαν μέχρι τα μάτια της. Στράφηκε προς την εικόνα της Παναγίας.

«Δε βοηθάς καθόλου κι εσύ...» μονολόγησε ψιθυριστά.

Η Παναγία την κοίταζε στωικά μέσα από το παλιό ζωγραφισμένο ξύλο σφίγγοντας στην αγκαλιά της το δικό της παιδί.

«Δε με βοηθάς και πολύ. Τα λεφτά έχουν τελειώσει εδώ και καιρό, οι προμήθειες σώθηκαν, τα ξύλα γίνονται στάχτη προτού προλάβουμε να ζεσταθούμε, τα παιδιά γκρινιάζουν, οι ανάγκες γίνονται πιο πιεστικές. Τι να κάνω;»

Η Παναγία συνέχισε να την ατενίζει σιωπηλή.

«Ξέρω, θα μου πεις να κάνω υπομονή. Και κάνω. Όσο μπορώ. Όμως όχι ο μπακάλης και τα παιδιά. Τίποτε πιο χειροπιαστό έχεις να μου προτείνεις;»

Σιωπή. Μόνο ο αέρας βούιζε στα παραθύρια. Πήγε μπροστά στο τζάμι και κοίταξε το χιόνι που έπεφτε έξω. Και πιο πίσω, σκοτεινό και σκιασμένο από τις έγνοιες, το πρόσωπό της. Ήταν νέα ακόμη, αλλά τα χαρακτηριστικά της είχαν σκληρύνει και τα βάσανα πήραν να τη στεγνώνουν και να τη γερνάνε τον τελευταίο ενάμιση χρόνο.

Μικροπαντρεμένη, ορφανή και η ίδια, κρατούσε από οικογένεια προσφύγων με πολλά παιδιά. Η μάνα τους προσπαθούσε να τακτοποιήσει τα κορίτσια σε δικά τους σπιτικά. Δεν παραπονέθηκε όταν την προξένησαν και την πάντρεψαν με τον Αλέκο, προτού κλείσει τα δεκαεφτά. Και δεν το μετάνιωσε. Ο άντρας της τη αγαπούσε. Είχε δικό του σπίτι και καλή δουλειά. Ήταν μαραγκός, οβέλτος και επιδέξιος, κι αυτά που έβγαζε τους έφταναν για να ζουν με αρκετή άνεση. Όταν χάθηκε, η Άννα ήταν έγκυος στο τέταρτο παιδί τους.

Ο Αλέκος έφυγε για μια δουλειά στο Μεγαλοχώρι, που θα του έπαιρνε πάνω από δύο μήνες. Έτσι, στην αρχή δεν ανησύχησε που δεν είχε νέα του. Στον τρίτο μήνα, όμως, άρχισε να αγωνιά. Εμπιστεύτηκε τα παιδιά στη γειτόνισσα, κατέβηκε στο Μεγαλοχώρι με την άμαξα του μπακάλη και πήγε να ρωτήσει στην εκκλησία όπου

είχαν φωνάξει τον άντρα της για δουλειά. Όταν της είπαν πως ο Αλέκος δεν είχε φανεί ποτέ, σωριάστηκε στο κατώφλι και έβαλε τα κλάματα. Ο παπάς τη λυπήθηκε. Κάθισε σιμά της και της έπιασε το χέρι.

«Δεν το ήξερα, κόρη μου, πως δε θα ερχόταν. Τον περιμέναμε να σκαλίσει το τέμπλο περίπου δύο εβδομάδες. Πίστεψα πως μετάνιωσε και πήρα άλλον για να τελειώσει τη δουλειά, αλλά δε γνώριζα πως εσύ θαρρούσες ότι ήταν εδώ. Αλλιώς θα σε ειδοποιούσα αμέσως.»

Την πήγε στο σπίτι του, την άφησε στη φροντίδα της παπαδιάς και έφυγε για να γυρέψει πληροφορίες. Γύρισε αργά το βράδυ σκεπτικός.

«Κάτι έμαθα, κόρη μου, αλλά δεν ξέρω αν είναι αλήθεια. Πριν από τρεις μήνες, τις μέρες πάνω κάτω που περιμέναμε τον άντρα σου για τη δουλειά, είχαμε επεισόδια στα βουνά. Ακουστήκαν τουφεκιές και μάθαμε για μια ενέδρα που έγινε εκεί. Η αστυνομία πήγε την άλλη μέρα. Ψάχνοντας γύρω, εντόπισαν έναν τραυματία χωμένο στη σχισμή κάποιου βράχου, στα ριζά των θάμνων. Ήταν βαριά λαβωμένος και τον πήγαν στο σανατόριο. Από μισόλογα που τους είπε μέσα στον πυρετό του, κάτι κατάλαβαν για το επεισόδιο. Και πως υπήρχαν και σκοτωμένοι. Δεν μπόρεσαν να του πάρουν κουβέντα για το ποιοι ήταν, πόσοι ήταν και για ποιο λόγο έγιναν όλα. Ούτε αν ο ίδιος ήταν μαζί τους ή εναντίον τους. Μόλις ο τραυματίας συνήλθε κάπως, τον έκλεισαν στη φυλακή. Αλλά ποτέ δεν είπε τίποτε περισσότερο πέρα από τα λόγια του πυρετού.

»Ακόμη εκεί είναι. Πήγα και στη φυλακή να τον δω. Όταν του είπα ότι γυρεύεις τον άντρα σου, ρώτησε πώς έμοιαζε και κούνησε μόνο το κεφάλι. “Να μην τον περιμένει” μου είπε. “Μήνυσέ της να μην τον περιμένει πια”. Αυτά είναι όλα όσα έμαθα. Τι είναι αλήθεια, μόνο ο Θεός γνωρίζει.»

Η Άννα σηκώθηκε από τη θέση της αδυνατώντας να πιστέψει τα λόγια του. «Θα πάω να του μιλήσω εγώ.»

«Δε θα σ' αφήσουν να τον δεις. Άδικο κόπο θα κάνεις. Απόψε θα μείνεις εδώ. Αύριο θα πάμε μαζί στο βουνό και θα κάνω ένα τρι-

σάγιο στο σημείο της συμπλοκής. Κουράγιο, κόρη μου. Ο Θεός είναι μεγάλος.»

Η Άννα δεν το αμφισβητούσε. Σίγουρα ο Θεός ήταν μεγάλος. Ίσως όμως ήταν τόσο χαμένος μέσα στη μεγαλοσύνη του, που μερικές φορές αδυνατούσε να δει τα ασήμαντα και αβोधήτητα πλάσματα που σέρνονταν κάτω από το βλέμμα του.

Την άλλη μέρα πήγαν οι δυο τους μέχρι τη μέση του βουνού, στρίψανε σ' ένα μονοπάτι κι εκεί ο παπάς διάβασε την ευχή υπέρ αναπαύσεως των ψυχών πάνω από το μαύρο και σκληρό χώμα. Όταν έφυγε, η Άννα δεν τον ακολούθησε. Θα συνέχιζε το δρόμο της μέσα από τα μονοπάτια του βουνού.

Προτού το κάνει όμως, έφαξε αργά και μεθοδικά τριγύρω. Σήκωσε πέτρες, παραμέρισε κλαδιά, χώθηκε ανάμεσα σε αγκαθωτούς πυκνούς θάμνους. Κάπου εκεί βρήκε παραχωμένο ένα σκισμένο άσπρο πουκάμισο. Θα μπορούσε να ήταν ένα τυχαίο πεταμένο ρούχο. Όχι όμως γι' αυτήν. Το αναγνώρισε. Τα δύο τελευταία κουμπιά τα είχε ράψει η ίδια με κόκκινη κλωστή. Έτσι είχε μάθει από τη γιαγιά της. Μια κόκκινη κλωστή ραμμένη πάνω στο πουκάμισο του άντρα σου τον κάνει να σε πεθυμά και να γυρνά με περισσότερη λαχτάρα κοντά σου.

Κράτησε το βρόμικο κουρέλι μπροστά της και είδε εκεί, δίπλα από τα κοκκινοραμμένα κουμπιά, λεκέδες από αίμα. Έχωσε το ματωμένο ύφασμα στο στήθος της και γύρισε στο Λιοχώρι. Ευχαρίστησε τη γειτόνισσα, πήρε τα παιδιά της στο σπίτι, άναψε τη φωτιά, τα τάισε, τα έβαλε να ξαπλώσουν, κι όλα αυτά με το χαμόγελο στα χείλη και το πουκάμισο χωμένο στο στήθος. Το βράδυ, όταν τα παιδιά αποκοιμήθηκαν, πήρε όλες τις κόκκινες κλωστές και τις πέταξε στη σόμπα. Κατόπιν έβγαλε το ματωμένο κουρέλι και το φύλαξε στο μπασούλο. Εκεί ήταν ακόμη. Φόρεσε τη μαύρη μαντίλα της χήρας, αλλά συνέχισε να κρατά το χαμόγελο στα χείλη της για να μην τρομάξει τα παιδιά της.

Σε δύο μήνες γέννησε. Η κυρα-Μαρία, η μαμή, έπλυνε το μωρό και της το έβαλε στα χέρια κοιτάζοντάς τη με θλίψη.

«Μην του δώσεις το όνομα του σκοτωμένου» της ψιθύρισε. «Θα είναι σαν να του δίνεις και τη μοίρα του.»

Γιατί τίποτε δε μένει κρυφό. Και τα νέα ταξιδεύουν γοργά, ακόμα και με τα πόδια. Τα άσχημα βγάζουν φτερά. Κι όλοι ήξεραν πως ο Αλέκος ήταν νεκρός. Όλοι το δέχτηκαν, εκτός από την ίδια. Βαθιά μέσα της πίστευε πως ίσως και να είχε λαθέψει. Μπορεί το πουκάμισο να ήταν αλλουνού κι ο Αλέκος κάποια μέρα να επέστρεφε. Κάθε πάτημα που άκουγε ήταν το δικό του βήμα. Κάθε χτύπημα των κλαδιών πάνω στο τζάμι ήταν από το χέρι του. Και κάθε αναστεναγμός της η ανάσα του μέσα της. Αλλά ήταν μόνο ξένα πατήματα και κρύος αέρας και ανάσες δικές της.

Και η ζωή συνεχιζόταν. Στην αρχή νόμιζε πως όλα θα άλλαζαν. Δε θα πεινούσε, δε θα διψούσε, δε θα γελούσε, δε θα ένιωθε, ποτέ πια. Όμως τα παιδιά κρέμονταν από τα φουστάνια της, ζητούσαν, έκλαιγαν, απαιτούσαν. Την υποχρέωσαν να ξεχάσει το πένθος της, να ατσαλωθεί, να συνειδητοποιήσει την πραγματικότητα, την ανάγκη και κυρίως τις αδυναμίες της. Και άλλαξε σε όλες τους ονόματα για να μπορέσει να τις νικήσει. Την αγάπη της την έκανε απάθεια, τη στοργή της σκληρότητα, την τρυφερότητά της αυστηρότητα. Μόνο έτσι θα κατάφερνε να κρατήσει την ισορροπία. Έπρεπε να καταλάβουν πως αυτή ήταν τώρα η δυνατή, πατέρας και μητέρα μαζί, εκείνη που θα έθετε τους κανόνες, θα επέβαλλε το σωστό, θα φρόντιζε να τηρούνται όλα στο μέτρο που έπρεπε. Ναι, ήταν αδύναμη, αλλά δε θα επέτρεπε σε κανέναν να το υποψιαστεί ή να το εκμεταλλευτεί. Ήταν η άκαρδη μάνα, η σκληρή και ψυχρή γυναίκα, η ακούραστη εργάτρια, η αυστηρή παιδαγωγός.

Η γριά γειτόνισσα, η Σεβαστή, που κρατούσε τα μικρά για να πηγαίνει η Άννα στο μεροκάματο στα χωράφια, την έπαιρνε πολλές φορές παράμερα και τη συμβούλευε να ξαναπαντρευτεί. Τώρα που ήταν νέα και γερή. Προτού την τσακίσουν τα βάσανα και οι στερήσεις.

Η Άννα έκανε πως το σκεφτόταν, προβάλλοντας όμως τις πιο λογικές και προφανείς αντιρρήσεις. Ποιος άντρας θα δεχόταν να

φορτωθεί στην πλάτη του πέντε άτομα, χωρίς να βαρυκομήσει; Ο Δημήτρης είχε πατήσει ήδη τα δέκα, η Πολυξένη τα οχτώ κι ο Βαγγέλης τα επτά. Είχαν αρχίσει να τη βοηθούν κιόλας στις δουλειές. Σε λίγα χρόνια τα πράγματα θα βελτιώνονταν.

Η γριά κουνούσε με θλίψη το κεφάλι. «Σε λίγα χρόνια... Ποιος ξέρει τι θα φέρει ο χρόνος μαζί του; Τις ευκαιρίες πρέπει να τις εκμεταλλευόμαστε. Ο Αντώνης του Μηνά είναι ήσυχος άνθρωπος. Γεροντοπαλικάρο, θα μου πεις... Αλλά ένα μεγάλο άντρα πιο εύκολα τον φέρνει βόλτα μια νέα γυναίκα.»

«Είναι ακόμη πολύ νωρίς» έλεγε στενάζοντας η Άννα. «Τι θα πει το χωριό;»

«Το χωριό να κοιτά τη δουλειά του κι εσύ τη δική σου. Τα παιδιά έχουν ανάγκες. Είναι και πολλά τα ευλογημένα. Τουλάχιστον να μην είχες το μωρό.»

Η Άννα έφριπτε. «Όχι, κυρα-Σεβαστή! Δεν το δίνω το παιδί μου. Κάλιο να υποφέρει στα δικά μου χέρια παρά να το βλέπω να μεγαλώνει στα χέρια μιας άλλης γυναίκας και να φωνάζει εκείνη μάνα!»

«Είσαι ξεροκέφαλη! Προτιμάς να το βλέπεις να κλαίει από το κρύο και την πείνα παρά να μεγαλώνει σαν αρχοντόπουλο; Η Αμαλία κι ο Έκτορας χρόνια προσπαθούν να κάνουν παιδί. Η μαμή λέει πως έχουν δοκιμάσει τα πάντα αλλά μάταια. Είμαι σίγουρη πως, αν μ' άφηνες να τους μιλήσω—»

Η Άννα σηκωνόταν και έδενε σφιχτά τη μαντίλα στο κεφάλι της, σημάδι πως η συζήτηση έπρεπε να σταματήσει εκεί. Ήταν ανεκτική και υπομονετική, καθώς χρωστούσε χάρη στη γριά που της κρατούσε τα παιδιά, όμως είχε κι εκείνη τα όριά της.

«Είναι ακόμη πολύ νωρίς, κυρα-Σεβαστή. Μπορεί ο Αλέκος να γυρίσει.»

«Τότε πέτα τη μαύρη μαντίλα από το κεφάλι σου και το ματωμένο πουκάμισο από το μπασούλο... Και είμαι σίγουρη πως θα το είχες κάνει, αν πίστευες πως ο άντρας σου είναι ζωντανός.»

«Ταχιά θα το κάνω...» φώναζε η Άννα και έφευγε θυμωμένη.

Όμως σε λίγες μέρες πήγαινε και πάλι και χτυπούσε δειλά τη

πόρτα της γριάς γειτόνισσας κρατώντας κατεβασμένο το κεφάλι.

«Κυρα-Σεβαστή, θα έχεις το νου σου στα παιδιά, σε παρακαλώ;...»

Η Άννα τυλίχτηκε στο σάλι της και αφουγκράστηκε τις ήμερες ανάσες των παιδιών. Άτιμο πράγμα η ανάγκη – η ανέχεια ακόμα περισσότερο.

Σκέφτηκε την κόρη της και το ικετευτικό βλέμμα της. Θα μπορούσε να την κρατήσει για λίγες μέρες στο σπίτι, αλλά το πείσμα της ήταν μεγαλύτερο από την ντροπή της Πολυξένης. Κι αν της μάθαινε να υποχωρεί, τότε αυτό θα γινόταν παγιωμένη κατάσταση μέσα της. Μερικές μέρες τώρα, λίγες εβδομάδες πιο ύστερα, μια ολόκληρη ζωή αργότερα. Η κόρη της θα έπρεπε να διεκδικεί αυτά που ήθελε, χωρίς να ντρέπεται για εκείνα που δεν είχε.

Κοίταξε έξω από το παραθύρι. Ο ουρανός είχε αρχίσει να καθαρίζει στην κορυφή του βουνού και το φεγγάρι πρόβαλλε πίσω από τα σύννεφα. Το χιόνι που έπεσε ήταν λιγοστό αλλά παγωμένο.

Ίσως και τα πράγματα να βελτιώνονταν με τον καιρό. Ίσως...

Αναστέναξε, έκανε το σταυρό της και πήγε να ξαπλώσει κι αυτή.

Η δασκάλα στα νιάτα της ήταν πολύ όμορφη γυναίκα. Με τα σγουρά ξανθά μαλλιά της, τα γαλάζια μάτια και την περήφανη κορμοστασιά, έκανε τις καρδιές των αντρών να χτυπούν πιο δυνατά όταν περνούσε από δίπλα τους. Ήταν όμως περήφανη και ακατάδεκτη, όπως και όλη η οικογένειά της. Ζούσαν στην πόλη και τον είχαν τον τρόπο τους. Μόρφωσαν με άνεση τη μοναχοκόρη τους και ζητούσαν το καλύτερο γι' αυτήν. Αλλά τα πράγματα δεν έρχονται πάντα όπως τα λογαριάζεις.

Μια άστοχη επένδυση ήταν αρκετή για να οδηγήσει τον πατέρα της στη χρεοκοπία. Το διώροφο αρχοντικό τους πουλήθηκε. Αναγκάστηκαν να διώξουν τις παραδουλεύτρες και να νοικιάσουν ένα ισόγειο, τέσσερα δωμάτια όλα κι όλα. Αυτό μπορούσε να το αντέξει. Όταν λίγο αργότερα πέθανε ξαφνικά ο πατέρας της, το υπέμεινε κι αυτό. Περίορισαν κι άλλο τα έξοδά τους. Τέλος οι συναναστροφές με τους αριστοκράτες φίλους τους, τα θέατρα, οι συ-

ναυλίες. Όταν όμως ο αρραβωνιαστικός της την παράτησε και έπειτα από τρεις μήνες παντρεύτηκε την Αγαθή -που ήταν ασουλούπωτη, αλλά είχε τη μεγαλύτερη προίκα στην πόλη-, η Ερμοφίλη κατέρρευσε. Έμεινε για εβδομάδες στο κρεβάτι με νευρικό κλονισμό. Οι λιγοστές οικονομίες τους σώθηκαν. Η μητέρα της, στεναχωρημένη αλλά αποφασισμένη, δήλωσε πως η μία από τις δυο τους έπρεπε να βγει για να δουλέψει.

Η Ερμοφίλη ήταν καλομαθημένη και βαθιά πληγωμένη, όμως είχε λογική και πείσμα. Έβαλε στην άκρη τις θλιβερές σκέψεις της, έκανε την καρδιά της πέτρα και πήγε να βρει κάποιον παλιό γνωστό του πατέρα της, που ήταν επιθεωρητής σχολείων. Εκείνος την άκουσε προσεκτικά, κατανόησε την άμεση ανάγκη της και κατάφερε να τη διορίσει δασκάλα σε μικρά σχολεία, που βρίσκονταν σε ακόμα μικρότερα κι απομονωμένα χωριά. Πήγαινε όπου τη διόριζαν παίρνοντας και τη μάνα της μαζί, μέχρι που πέθανε και εκείνη. Την έθαψε δίπλα στον πατέρα της και φρόντισε να τοποθετηθεί το ακριβότερο μάρμαρο στο μνήμα. Κανείς δε θα τους στερούσε την αίγλη που είχαν όσο ζούσαν. Ούτε ο θάνατος ούτε η ανέχεια.

Την είχαν ζητήσει μερικές φορές σε γάμο, αλλά ήταν ακατάδεχτη και εξαιρετικά επιλεκτική. Δεν άντεχε να ενώσει την αριστοκρατική ανάσα της με το χνότο του οποιοδήποτε καλοβαλμένου και άξεστου χωριάτη. Δεν άντεχε τη βρομιά από τα χρώματα, την μπόχα των ζώων, πονούσαν τα αυτιά της στο άκουσμα της χοντροκομμένης διαλέκτου των ανθρώπων της υπαίθρου.

Έτσι, ήταν πάντα μόνη της. Χωρίς σύζυγο και φίλους. Τη μέρα δίδασκε ανάγνωση, γραφή, αριθμητική, γεωγραφία και ιστορία στα παιδιά των χωρικών, και μετά κλεινόταν στο σπίτι που της είχε παραχωρήσει η Κοινότητα. Άκουγε όπερα από το παλιό γραμμόφωνο που είχε καταφέρει να κρατήσει και διάβαζε γαλλική ποίηση προσπαθώντας να περισώσει την ψυχή της.

Καθισμένη τώρα στην πολυθρόνα δίπλα στο παράθυρο, κοίταζε το χιόνι που στροβιλιζόταν και αναλογιζόταν τη ζωή της. Ήταν

ήδη πέντε χρόνια στο Λιοχώρι και μπορεί να μην τη μετέθεταν ξανά, καθώς πλησίαζε ήδη τα πενήντα. Θα τελειωνε τις μέρες της σ' αυτό το ορεινό χωριό.

Αλήθεια, της άξιζε αυτή η ζωή; Της άξιζαν οι μέρες της απόλυτης μοναξιάς -χρόνια ολόκληρα- που προσπαθούσε να διαφυλάξει την ακεραιότητα, την ηθική, την περηφάνια, την ποιότητα, το πνεύμα της; Της άξιζε η ατέλειωτη σιωπή, που την έσπαγαν μόνο οι κακόηχες φωνές των χωρικών και οι μελωδίες ενός άλλου κόσμου, ολότελα ασύμβατου μ' αυτόν με τον οποίο αναγκαζόταν να συμβιβαστεί; Της άξιζαν τα ξεχαρβαλωμένα κεραμίδια στη στέγη και τα ποντίκια στο υπόγειο;

Τα Χριστούγεννα πλησίαζαν. Αναπόλησε με θλίψη τις δεξιώσεις που οργάνωνε η οικογένειά της, τους εκλεκτούς φίλους της, τα καλαίσθητα εστιατόρια όπου πήγαινε με τον αρραβωνιαστικό της, και η καρδιά της σφίχτηκε πάλι. Δεν ήταν αγάπη. Αυτή είχε χαθεί από μέσα της τη μέρα που έλαβε την πρόσκληση του γάμου του. Άλλωστε, πώς να συνεχίσεις να αγαπάς κάποιον που δε σεβάστηκε όχι μόνο εσένα, αλλά και τον ίδιο του τον εαυτό; Ούτε μίσος ήταν. Σβήστηκε κι αυτό με την πάροδο τόσων χρόνων. Το μόνο που εξακολουθούσε να νιώθει η Ερμοφίλη ήταν οργή για όλα αυτά που έχασε, για όλα όσα της άρπαξαν, για όλα εκείνα που στερήθηκε χωρίς να φταίξει σε τίποτε.

Σε γενικές γραμμές δεν κακοπερνούσε και σε τελική ανάλυση έχαιρε ιδιαίτερου σεβασμού. Η θέση της βρισκόταν ανάμεσα στους προεστούς του χωριού. Ήταν η *κυρία δασκάλα*. Οι γυναίκες την κοίταζαν με σεβασμό και ζήλια, οι άντρες με θαυμασμό και τα παιδιά με δέος και φόβο για την εξουσία που είχε πάνω τους. Όμως δεν ήταν αυτό που ζητούσε, ούτε μπορούσε να γεμίσει το κενό στην ψυχή της.

Σηκώθηκε για να κλείσει τα παντζούρια και απέμεινε να κοιτάζει το χιόνι και τον σιωπηλό, λευκό κόσμο. Κάτι τέτοιες στιγμές, όταν τα πάντα έδειχναν ομοιόμορφα, μπορούσε να φαντάζεται πως βρισκόταν οπουδήποτε. Στο παράθυρο του αρχοντικού της,

σε ένα ξενοδοχείο στη Γαλλία, σ' έναν άλλο κόσμο, ολότελα διαφορετικό απ' αυτόν στον οποίο ήταν αναγκασμένη να επιβιώσει.

Έσφιξε τα χείλη της με δυσαρέσκεια. Αύριο θα πήγαινε στο μπακάλικο να αγοράσει σαπούνι λεβάντας και ένα μπουκαλάκι με γαλλικό άρωμα. Μερικές σταγόνες πάνω της και δυο τρεις ακόμα στο μαντίλι της ήταν το μόνο που την έκανε να ξεχνά την μπόχα που ανέδιδαν τα σώματα των μαθητών της. Ακόμα κι όταν πλέονταν, η οσμή από το πράσινο σαπούνι ελιάς που χρησιμοποιούσαν, ενισχυμένη από τη θερμότητα και τον ιδρώτα τους, την αηδίαζε περισσότερο. Μερικά παιδιά ήταν τόσο εξαθλιωμένα, που δεν είχαν ούτε παπούτσια να φορέσουν. Έμπαιναν στην τάξη με πόδια γυμνά, με νύχια μαύρα και αστραγάλους βρόμικους από το χώμα, κι εκείνη αισθανόταν το στομάχι της να ανακατεύεται όλη τη μέρα. Α, μα το Θεό, ήταν αποφασισμένη να τους μάθει βασικούς κανόνες υγιεινής, ακόμα κι αν αναγκαζόταν να σπάσει δύο και τρεις βέργες στις πλάτες τους! Παλιόπαιδα... Λες και το έκαναν επίτηδες για να την εξοργίσουν!

Η Ερμοφίλη άνοιξε το παράθυρο για να τραβήξει τα παντζούρια και τότε διέκρινε στους θάμνους απέναντι από το φράχτη ένα πάλλευκο πρόσωπο με σκούρα μάτια που κοίταζαν προς το μέρος της. Έβγαλε μια τρομαγμένη κραυγή και τράβηξε γρήγορα το παντζούρι. Το μαντάλωσε, έκλεισε σφιχτά και το παράθυρο και έτρεξε να ελέγξει αν ήταν ασφαλισμένη και η πόρτα. Στηρίχτηκε πάνω της τρέμοντας ολόκληρη. Δεν πίστευε στα στοιχειά και τα φαντάσματα. Σίγουρα άνθρωπος ήταν αυτός που κρυφοκοίταζε, όμως αυτό δεν τον έκανε λιγότερο επικίνδυνο. Κλείδωσε και την πόρτα της κάμαράς της και δεν έσβησε τη λάμπα όλη τη νύχτα. Μέχρι το πρωί, που το φως θα διέλυε το φόβο της, χρειαζόταν κάτι να την παρηγορεί. Έστω και την αδύναμη φλόγα της λάμπας.

Ο Θανασός δε γεννήθηκε και πολύ έξυπνος. Καθώς ήταν το τελευταίο παιδί της οικογένειας και η μάνα του είχε πατήσει ήδη τα σαράντα όταν τον γέννησε, η έλλειψη ευστροφίας ήταν το μικρό-

τερο από τα κακά που θα μπορούσε να κουβαλά πάνω του. Φυσικά το ξύλο ήταν ολότελα διαφορετική υπόθεση. Αυτό ο μπαμπάς του το είχε για φάρμακο. Τουλάχιστον μια φορά τη μέρα, έτσι για το καλό. Άλλωστε, οι αφορμές ποτέ δεν έλειπαν.

Τόσο σίγουρο πια το είχε το ξύλο κάθε βράδυ, που το είχε πάρει συνήθειο να το σκάει από το σπίτι προτού γυρίσει ο πατέρας του από το καφενείο και να επιστρέφει αφότου πια εκείνος είχε αποκοιμηθεί. Δεν τον πείραζε που μερικές φορές έβρισκε μανταλωμένη την πόρτα. Τρύπωνε στο στάβλο και κοιμόταν πλάι στην κασιόκα. Δε μύριζε και τόσο ωραία, αλλά ήταν ζεστά.

Του άρεσαν του Θανασού οι όμορφες μυρωδιές. Ωραία μύριζαν τα τριαντάφυλλα και τα κρινάκια, το ζεστό ψωμί και το μέλι που έβαζε η μάνα του στα γλυκά. Και το λιβάνι όταν θυμιάτιζε ο παπα-Γεράσιμος στην εκκλησία. Και το χιόνι. Ο Θανασός μπορούσε να το μυρίσει ακόμα κι αυτό. Όμως ωραιότερα απ' όλα μύριζε η δασκάλα. Μια παράξενη μυρωδιά, σαν λιβάδι με λουλούδια. Όταν ρώτησε τη μάνα του, εκείνη του είπε πως τη μυρωδιά αυτή τη λένε *άρωμα* και πως δε βγαίνει από το σώμα ή τα ρούχα της δασκάλας παρά της το φέρνουν μέσα σε μικρά γυάλινα μπουκαλάκια από την πόλη και εκείνη πασαλείβεται με δαύτο κάθε μέρα. Του τα είπε με περιφρόνηση αυτά, αλλά ο Θανασός κατάλαβε πως η μάνα του ζήλευε. Ζήλευε τα χρυσά, στριφογυριστά μαλλιά της δασκάλας, τα μακριά φουστάνια με το απαλό ύφασμα, τη μυρωδιά της.

Ο Θανασός είχε φτάσει τα είκοσι, όμως οι άλλοι της ηλικίας του δεν τον καλούσαν συχνά για παρέα. Κι όταν τον φώναζαν κοντά τους, ήταν μόνο για να τον πειράξουν και να σπάσουν πλάκα μαζί του. Έτσι κι αυτός τριγυρνούσε μονάχος του. Γνώριζε κάθε στενό, κάθε δρομάκι του χωριού, κάθε ραχούλα και μονοπάτι του βουνού, κάθε πέτρα του τόπου του. Θα μπορούσε να περπατά με κλειστά μάτια μέσα στο σκοτάδι. Το σκοτάδι ήταν καλό. Τον έκρυβε από τα μάτια αυτών που μόνο να κοροϊδεύουν ήξεραν. Τον έκανε άορατο κι αυτό ήταν ακόμα πιο καλό. Γιατί μπορούσε να βλέπει

χωρίς να τον βλέπουν. Και του Θαναασού τού άρεσε να κρυφοκοιτάζει τις ζωές των άλλων. Πήγαινε όπου τον οδηγούσε το φως, στεκόταν κρυμμένος και έβλεπε από το παραθύρι μέχρι να σβήσουν τη λάμπα μέσα στο σπίτι και να κλείσουν τα παντζούρια. Έτσι και απόψε.

Είδε τον μπακάλη να αγκαλιάζει τη γυναίκα του και ν' ανεβαίνουν στο σπίτι τους. Η γάτα τους στάθηκε για λίγο στο κατώφλι του μαγαζιού και γρατσούνισε την πόρτα για να τη βάλουν μέσα.

Είδε τον παπά να γεμίζει το ποτήρι του κρασί, προτού η παπαδιά αρπάξει θυμωμένη το κανάτι από μπροστά του.

Είδε την κυρα-Άννα να σκουπίζει και να ανάβει το καντήλι της και μετά να στέκεται βλοσυρή μπροστά στην εικόνα της Παναγίας, σαν να κουβέντιαζε μαζί της. Μπορεί και να μαλώνανε... Αυτό δεν ήξερε να το πει ο Θαναασός.

Είδε όμως τον πρόεδρο να τσακώνεται με τη γυναίκα του και να φεύγει από το σπίτι τραβώντας με φούρκα την πόρτα πίσω του.

Και τον Λεωνίδα, τον γραμματικό, κι αυτόν τον είδε. Στεκόταν μπροστά στο παράθυρο του σπιτιού του έχοντας τη λάμπα σβηστή. Άλλος πέρα από τον Θαναασό δε θα μπορούσε να τον διακρίνει πίσω από το σκοτεινό τζάμι. Εκείνος όμως ήταν μαθημένος να βλέπει τη νύχτα και να ξεδιακρίνει τις σκιές.

Τα φώτα στο χωριό έσβησαν ένα ένα.

Ίσως είναι ώρα να γυρίσω πια, σκέφτηκε ο Θαναασός και αναρίγησε στη σκέψη της ζεστασιάς του στάβλου. Αν είχε και μια γάτα, σαν του μπακάλη, να του κρατά συντροφιά στον ύπνο, τότε θα ήταν απόλυτα ευτυχισμένος. Έκανε να γυρίσει προς το σπίτι του, όταν διέκρινε μια αχνή λάμψη από το σπίτι της δασκάλας. Κατευθύνθηκε γρήγορα προς τα κει και τρύπωσε ανάμεσα στους θάμνους απέναντι από το παραθύρι της.

Η δασκάλα στεκόταν μπροστά στο τζάμι με τα μαλλιά λυτά στους ώμους. Στο φως της λάμπας έδειχνε όμορφη σαν τα αερικά του ποταμού στις ιστορίες που του έλεγε η συχωρεμένη η γιαγιά του, αυτά που έβγαιναν τις νύχτες από το νερό για να μαγέψουν

κάθε άνθρωπο που τα έβλεπε και να τον τραβήξουν μέσα, ή να του πάρουν τη λαλιά για να μην μπορεί να μαρτυρήσει την παρουσία τους. Όμως πόσο φοβερό μπορούσε να ήταν για τον ίδιο, αφού, ούτως ή άλλως, και που την είχε, κανείς δεν τον άκουγε ποτέ;

Τώρα θωρούσε τη δασκάλα και βασανιζόταν από την επιθυμία να πάει κοντά και να της ζητήσει να τον πάρει μαζί της. Όπου ήθελε. Αρκεί να ήταν δίπλα της, να μυρίζει το άρωμά της και να αγγίζει τα απαλά μαλλιά της. Αυτά τα πλούσια, λαμπερά μαλλιά, που όμοιά τους δεν είχε καμιά γυναίκα ή νεράιδα. Αχ και να γινόταν να περάσει το χέρι του από μέσα τους, να τα χτενίσει με τα δάχτυλά του... Και μετά ας έχανε την ψυχή του. Ούτε αυτό τον ένοιαζε.

Μαγεμένος έκανε ένα βήμα μπροστά και η δασκάλα τον είδε. Έβγαλε μια τρομαγμένη φωνή και έκλεισε βιαστικά τα παντζούρια. Μάλλον θα τον πέρασε για καλικάντζαρο, παρόλο που δεν ήταν ακόμη ο καιρός τους.

Λυπημένος και απογοητευμένος τράβηξε για το σπίτι του. Το στομάχι του είχε δεθεί κόμπος, αλλά μια γλυκιά ζέση τύλιγε το κορμί του. Μπορεί να μην τολμούσε ποτέ να της μιλήσει, αλλά θα την ονειρευόταν. Και απόψε και κάθε νύχτα. Αυτό δεν μπορούσε να του το απαγορεύσει κανείς.

Η Αμαλία έριξε μια ματιά στο παραθύρι. Κάθε βράδυ παρακαλούσε τον Έκτορα να αφήσουν τα παντζούρια ανοιχτά, για να μπορεί να βλέπει τα άστρα και το φεγγαρόφωτο, μα περισσότερο τη νύχτα πίσω τους. Γεμάτη χρώματα και ιστορίες ήταν η νύχτα, και η Αμαλία τις άκουγε όλες.

Ο Έκτορας γύρισε προς το μέρος της, την αγκάλιασε και την έσφιξε πάνω του να τη ζεστάνει. Εκείνος δεν ήθελε να αφήνουν τα παντζούρια ανοιχτά. Έλεγε πως έπρεπε να κρατάνε έξω το κρύο, τον αέρα και τα αδιάκριτα βλέμματα, όμως η Αμαλία πίστευε πως αυτό που πραγματικά ήθελε ήταν να κρατήσει εκείνη μέσα, μακριά από το βλέμμα κάθε άλλου άντρα. Καμιά φορά πίστευε πως, αν ο Έκτορας μπορούσε, θα την έκανε μικροσκοπική (όπως η

Αλίκη στην ιστορία που του είχε διαβάσει και του είχε κάνει τόση εντύπωση), για να την κρύβει στην τσέπη του και να τη βγάζει όταν ήταν μόνος και κλειδωμένος, όπως ο φιλάργυρος βγάζει το σακούλι για να μετρήσει τις λίρες του.

Κοίταξε το πρόσωπό του, τα χαρακτηριστικά του κρυμμένα μέσα στις σκιές της νύχτας. Ήταν ένας ψηλός και ευθυτενής άντρας, με στιβαρό, ακάματο σώμα, δυνατά χέρια, σκούρα μαλλιά και παράξενα μελιά μάτια, που στον ήλιο γίνονταν σχεδόν κίτρινα. Υπήρχαν στιγμές που η Αμαλία πίστευε πως καθετί που ζωγράφιζε ήταν ο Έκτορας. Τα χιονισμένα βουνά, τα εύρωστα δέντρα, τα ευκίνητα ελάφια, τα άγρια άλογα, οι λύκοι με τα κίτρινα μάτια – ίσως αυτοί λίγο παραπάνω. Μα περισσότερο απ' όλα ήταν το ποτάμι που της τον θύμιζε. Ήρεμο και σιωπηλό, με τις όχθες του γεμάτες βλάστηση και τα σπλάχνα του γεμάτα ζωή. Και πιο βαθιά, κάτω απ' αυτό που φαινόταν, υπήρχε ένας ολόκληρος κόσμος. Υπόγεια ρεύματα τον διαπερνούσαν, και ορμή και δύναμη σκοτεινή και ανεξέλεγκτη, που μπορούσε με την ίδια ευκολία να σκορπίσει ζωή και θάνατο.

Αυτή τη δύναμη δεν την άφηνε να φανεί. Χαμογελούσε πάντα, είχε έναν καλό λόγο για όλους, συμπονούσε τον κόσμο, ίσως περισσότερο από την ίδια, αλλά δεν ήθελε να το βγάλει προς τα έξω, γιατί εύκολα μπορούσαν να το εκμεταλλευτούν οι άλλοι. Μιλούσε, έτρωγε, δούλευε, κοιμόταν και ξυπνούσε εύκολα, γελούσε αρκετά και δυνατά, έκανε έρωτα με πάθος, αγαπούσε πολύ και μόνο λίγα άτομα. Έτσι, θα μπορούσες να τον περάσεις για έναν συνηθισμένο άντρα, καθώς ελάχιστοι ήταν αυτοί που μπορούσαν να δουν κάτω από αυτό που φαινόταν.

Τούτη τη δύναμη είχε αισθανθεί κι εκείνη από την πρώτη φορά που αντίκρισε τον Έκτορα μέσα στο εμπορικό του πατέρα της στην πόλη. Όταν στράφηκε και τον κοίταξε, γοητευμένη από τη βαθιά και χαρούμενη φωνή του, αυτός τα 'χασε. Έμεινε να τη θωρεί άφωνος, έχοντας ξεχάσει τι ήθελε να αγοράσει. Πήρε δίχως δεύτερη σκέψη ό,τι του τύλιξαν πατέρας και κόρη, κι έπειτα

έφυγε ξεχνώντας τα ρέστα του και κουτουλώνοντας πάνω στην κλειστή πόρτα.

Η Αμαλία χαμογέλασε με τις αναμνήσεις που της έφερε η εικόνα.

Θυμήθηκε ξανά τον ψηλό, καλοβαλμένο νέο με το σταράτο δέρμα και το χαμογελαστό πρόσωπο, που φαινόταν να έχει λησμονήσει πώς άνοιγε η κλειστή πόρτα του μαγαζιού και χτύπησε με δύναμη πάνω της, κάνοντας τα τζάμια και τα δοκάρια να τρίξουν. Ο πατέρας της την κοίταξε με νόημα και έσπευσε να ανοίξει την πόρτα στον νεαρό πελάτη, προτού την γκρεμίσει ολότελα. Όταν έκλεισε την κακοπατημένη πόρτα πίσω του, κοίταξε γελώντας την κόρη του.

«Άλλος ένας νεαρός που μπορείς να προσθέσεις στον κατάλογο των θαυμαστών σου, Αμαλία. Πώς σου φάνηκε ο σαστισμένος πελάτης μας;»

Η Αμαλία χαμογέλασε με δυσκολία. «Πατέρα, νομίζω πως υπερβάλλετε...»

Εκείνος γέλασε πότερο. «Μόνοι μας είμαστε, κόρη μου. Δεν είναι απαραίτητο να μου μιλάς με τον επίσημο τρόπο που σου επιβάλλει η Γερτρούδη.»

Η Γερτρούδη ήταν η Γερμανίδα παραμάνα και παιδαγωγός της Αμαλίας. Φυσικά, τώρα που η κοπέλα είχε μεγαλώσει δεν υπήρχε πια η ανάγκη των υπηρεσιών της γκουβερνάντας, αλλά η οικογένεια αδυνατούσε να τη στερηθεί. Διασκέδαζαν αφάνταστα με την υπερβολική τυπικότητα, την άκαμπτη πειθαρχία της, την απόλυτη προσήλωσή της σ' αυτά που δίδασκε, καθώς και με την ανάγκη της να τα κάνει να βρίσκουν πρακτική εφαρμογή στην καθημερινότητα.

Η Αμαλία πήρε αυστηρό ύφος και ανέβασε λίγο τον τόνο της φωνής της, υιοθετώντας τη βαριά γερμανική προφορά της γκουβερνάντας της. «Ντεν είναι πρέπον γκια μία νεαρή ντεσποινίντα να μιλά στους γκονείς της στον ενικό. Ντείχνει έλλειψη σεβασμού και καλλιέργκειας. Αμαλία, απαιτώ να τηρείτε πάντα τους κανόνες! Έτσι τα είστε σίγκουρη πως πράττετε το σωστό. Όταν αμφιβάλλετε γκια κάτι, να ανατρέχετε πάντα στους κανόνες.»

Πατέρας και κόρη γέλασαν με κέφι.

«Μπα σε καλό σου, παιδί μου! Την κάνεις ακριβώς όπως είναι. Μέσα από σένα παύει να είναι τρομακτική και γίνεται μάλλον γραφική.»

«Τρομακτική; Εμένα ποτέ δε με τρόμαξε.»

Ο πατέρας της άρχισε να τυλίγει τα τόπια με το ύφασμα. «Ξέρω πως την αγαπάς. Ποτέ δε μας τρομάζει κάτι που αγαπάμε πολύ. Και για να επιστρέψουμε στην προηγούμενη κουβέντα μας, δεν υπερέβαλα καθόλου. Ο νεαρός έχασε και τη μιλιά του και τα λογικά του μόλις σε είδε. Νομίζω πως θα σου απαγορεύσω να έρχεσαι στο μαγαζί και θα φέρω τη Γερτρούδη να με βοηθά.»

«Όχι δα...» είπε η Αμαλία γελώντας και βάλθηκε να τυλίγει και να διπλώνει τα υφάσματα μαζί του.

«Άκου που σου λέω... Θα πουλά ό,τι θέλει, στην τιμή που θέλει. Και κανείς δε θα της φέρνει αντίρρηση.»

«Αυτό το κάνω κι εγώ.»

«Ναι, σίγουρα. Όμως έπειτα από μια συνάντηση με τη Γερτρούδη, οι νεαροί θα σπεύδουν να εξαφανιστούν. Και δε θα ξεροσταλιάζουν στο παγκάκι απέναντι, μπας και ξεμυτίσεις από την πόρτα...»

Η Αμαλία έριξε μια κλεφτή ματιά προς τα παγκάκια της πλατείας. Στο πιο μακρινό, κάτω από τη φτελιά, καθόταν ο Έκτορας. Είχε παρατήσει τα πακέτα του στην άκρη, είχε βγάλει το σακάκι και φαινόταν να παλεύει να πάρει ανάσα έχοντας καρφωμένα τα μάτια του στη βιτρίνα του καταστήματος.

Ο πατέρας της στάθηκε δίπλα της και κοίταξε και εκείνος τον νεαρό. «Δε φαίνεται επικίνδυνος. Μάλλον βαριά ερωτοχτυπημένος. Κι αυτό τον κάνει ανόητο σε απίστευτο βαθμό.»

«Αλήθεια;»

«Ναι, Αμαλία μου. Όταν ο έρωτας μπαίνει από την πόρτα, η λογική και η σύνεση το σκάνε τρομοκρατημένες από το παράθυρο. Να προσέχεις. Έχω την εντύπωση πως ο Δαμιανός δε θα χαρεί ιδιαίτερα αν το μάθει.»

Ο Δαμιανός ήταν ο αρραβωνιαστικός της. Έχοντας την έγκριση των γονιών τους, μπορούσε εδώ και δύο χρόνια να την επισκέπτεται στο σπίτι της, να τη βγάζει περιπάτους, να τη συνοδεύει στα θέατρα και τις συναυλίες. Έτσι, ως φυσικό συνεπακόλουθο, με τις ευλογίες και των δύο οικογενειών, το Γενάρη ανήγγειλαν τους αρραβώνες τους.

Η Αμαλία τον έφερε στο μυαλό της. Λεπτός, ψηλός, ευγενικός, με ανοιχτά χρώματα, γαλάζια μάτια και απαλά χέρια που δε χρειάστηκε να δουλέψουν ποτέ, μιας και η οικογένειά του ήταν από τις πλέον εξέχουσες και ευκατάστατες της πόλης. Επίσης, είχε ευχάριστο λόγο, αβρούς τρόπους, διακριτικότητα και ανεκτικότητα απέναντι στις παραξενιές και τα πείσματα που έπιαναν κατά καιρούς την αρραβωνιαστικιά του. Την κρατούσε τρυφερά από το μπράτσο καθώς σεργιάνιζαν, της φιλούσε τυπικά το γαντοφορεμένο χέρι και της χαμογελούσε, κρύβοντας κάθε άλλο συναίσθημα που ίσως υπήρχε μέσα του.

Ήταν ιδανικός σύζυγος, και η Αμαλία μπορούσε να το καταλάβει. Έτσι την είχαν αναθρέψει και εκείνη. Της μάθανε να είναι ευγενική, διακριτική, ευχάριστη και να κρύβει τα βαθύτερα συναισθήματα και τα πάθη της πίσω από ένα φωτεινό χαμόγελο. Και το έκανε όσο ήταν δυνατόν. Δεν μπορούσε όμως να παραβλέψει ολότελα και την αυθόρμητη και -κρυφά- επαναστατική φύση της, που ασφυκτιούσε κάτω από την τυπικότητα, τους κανόνες και τις απόψεις για το τι ήταν σωστό για τις γυναίκες και κυρίως για τις κοπέλες της ηλικίας της. Όμως θα ήθελε να μπορούσε να τσαλακώσει λίγο την εικόνα της, να γελάσει δυνατά, να θυμώσει, να φωνάξει. Αλλά πιο πολύ ήθελε να το κάνει αυτό ο άντρας που θα στεκόταν πλάι της. Να σέβεται τους κανόνες, αλλά και να μπορεί να τους παραμερίζει όποτε ήταν αναγκαίο.

Ο Δαμιανός δεν ήταν έτσι. Δε θα άφηνε τίποτε να ραγίσει το σκληρό περίβλημα της τάξης και της θέσης του. Ο άγνωστος άντρας απέναντί της, όμως, ήταν διαφορετικός. Δε δίστασε να εκτεθεί μπροστά της, να φανερώσει καθετί που γεννιόταν στην

καρδιά και την ψυχή του. Κι αυτό ήταν... ήταν πρωτόγνωρο, άγνωστο... και συνάμα τόσο ελκυστικό.

Δεν είναι πρέπον, σφύριξε η Γερτρούδη μέσα στο κεφάλι της.

«Δεν είναι πρέπον» επανέλαβε ψιθυριστά και θλιμμένα η Αμαλία.

«Ναι, δεν είναι πρέπον» συμφώνησε και ο πατέρα της κάπως αφηρημένα και την κοίταξε πάνω από τα γυαλιά του.

Μ' αυτήν την πρώτη εικόνα του Έκτορα να κάθεται στο παγκάκι, παραγμένος και με το μέτωπο κατακόκκινο από το χτύπημα, η Αμαλία αποκοιμήθηκε, με το χαμόγελο να φωτίζει το πρόσωπό της. Γύρω τα σανίδια έτριξαν από το κρύο. Το χιόνι γλίστρησε από τη στέγη κι έπεσε στο έδαφος, αφήνοντας τα κεραμίδια υγρά και καθαρά να γυαλίζουν στο φεγγαρόφωτο. Τα ποντίκια περίμεναν υπομονετικά στις τρύπες τους, καθώς η γάτα γουργούριζε στο πλάι της ζεστής σόμπας παριστάνοντας την κοιμισμένη, όμως απλώς παραφλούσε περιμένοντας την κατάλληλη στιγμή – εκείνη που τα ποντίκια, ξεθαρρεμένα από την ησυχία και νικημένα από την πείνα, θα ξεπρόβαλλαν για να γυρέψουν κάποιο ξεχασμένο κομμάτι τροφής.

2

Μια συνηθισμένη μέρα στο χωριό

Ο ήχος της καμπάνας αντήχησε στο χωριό και η Αμαλία ξύπνησε. Ξημέρωνε η γιορτή του Αγίου Ανδρέα κι ο παπα-Γεράσιμος καλούσε τους χωρικούς στην εκκλησία. Έμεινε ασάλευτη και ένωσε τον Έκτορα να αναδεύεται δίπλα της. Εκείνος έριξε μια ματιά στο παραθύρι και είδε τη μέρα να χαράζει στην κορυφή του βουνού. Θα έπρεπε να σηκωθεί, να ανάψει τη φωτιά και μετά να πάει στο στάβλο για να φροντίσει το άλογο. Προσπάθησε να τραβηχτεί από το ζεστό σώμα της γυναίκας του, αλλά η Αμαλία τον κράτησε.

«Όχι ακόμη, Έκτορα» μουρμούρισε. «Είναι πολύ νωρίς.»

Εκείνος γύρισε, πέρασε το χέρι του μέσα από τα λυτά μαλλιά της, τη φίλησε και τα χείλη του γλίστρησαν στο λαιμό της.

«Δε γίνεται, καλή μου» ψιθύρισε. «Πρέπει να φροντίσω για τις δουλειές και να ελέγξω και τους τροχούς της άμαξας, προτού ξεκινήσω για την πόλη.»

Η Αμαλία αναστέναξε και έπλεξε τα χέρια γύρω από την πλάτη του. «Θα ήθελα να μην ήταν ανάγκη να φύγεις. Δεν το αντέχω να λείπεις τόσες μέρες.»

«Αν μπορούσα, δε θα έφευγα στιγμή από κοντά σου. Έτσι, θα είχες όλο το χρόνο να με βαρεθείς με την ησυχία σου.»

«Αυτό δεν πρόκειται να συμβεί ποτέ.»

Ο Έκτορας της τράβηξε το νυχτικό. «Δεν είναι η απουσία που δοκιμάζει την αγάπη, μα η διαρκής παρουσία. Αν καταφέρεις να αντέξεις τη μακροχρόνια οικειότητα, τότε σίγουρα μπορείς να υπομείνεις τα πάντα.»

Η Αμαλία βόγκηξε ελαφρά καθώς εκείνος γλίστρησε μέσα της, και μετά γέλασε. «Είμαι πέντε χρόνια πλάι σου κι όλα μού φαίνονται όμορφα και πρωτόγνωρα πάνω σου. Ακόμα και τα ελαττώματά σου.»

Ο Έκτορας πήρε βαθιά ανάσα και σταμάτησε να κινείται. «Δεν έχω.»

Η προσποιητή αγανάκτησή του την έκανε να γελάσει. «Έχεις.»

«Πες μου ένα. Μόνο ένα όμως, μη μου αραδιάσεις ένα σωρό.»

Εκείνη σούφρωσε τη μύτη της. «Ρουφάς τη σούπα σου δυνατά.»

Ο άντρας της γέλασε και τη φίλησε. «Δόξα τω Θεώ. Πίστευα πως θα έλεγες πως είμαι σκληρός και άκαρδος.»

«Είσαι τόσο σκληρός όσο το χιόνι που έπεσε χθες το βράδυ. Αλλά η αλήθεια είναι πως δεν έχεις καρδιά. Σ' την έκλεψα.»

«Εγώ σ' την έδωσα. Μέσα σου είναι πιο ασφαλής απ' οπουδήποτε άλλο στον κόσμο.»

Άρχισε να κινείται πάλι πάνω της, και η Αμαλία έκλεισε τα μάτια απολαμβάνοντας την αίσθηση. Εκείνος τέλειωσε βγάζοντας ένα στερνό αναστεναγμό, τραβήχτηκε γρήγορα από το σώμα της και πήρε να ντύνεται, προτού μπει στον πειρασμό να μείνει κι άλλο πλάι της.

Η Αμαλία, έχοντας ακόμη κλειστά τα βλέφαρα, τράβηξε το μαξιλάρι του και το τοποθέτησε κάτω από τη λεκάνη της, θέλοντας μ' αυτόν τον τρόπο να βοηθήσει τον σπόρο του να προχωρήσει βαθιά μέσα της και να την καρπίσει. Ήταν μια συμβουλή που της είχε δώσει η μαμή. Ο Έκτορας τράβηξε τα σκεπάσματα πάνω στο γυμνό κορμί της και την τύλιξε προσεκτικά.

«Κάνει αρκετό κρύο. Εσύ κοιμήσου λίγο ακόμα.»

Η Αμαλία χαμογέλασε. «Να άλλο ένα ελάττωμα που έχεις. Με κακομαθαίνεις και με σπρώχνεις στην τεμπελιά.»